

HET SOCIAAL BELEMMERDE KIND

In deze kroniek is reeds eerder aandacht gevraagd voor onderzoeken en experimenten in Amerika en Israël m.b.t. kinderen, die opgroeien en volwassen worden in de sociaal lagere milieus der samenleving.

Het is verheugend thans de aandacht te kunnen vestigen op een studie van de heer Th. G. Bolleman, bibliothecaris aan het pedagogisch instituut der rijksuniversiteit te Utrecht en studierend voor het doctoraal-examen pedagogiek. In deze studie wordt een voorlopig, zij het niet volledig, overzicht geboden van publicaties op het gebied van het in zijn ontwikkeling en opvoeding sociaal belemmerde kind. Ook worden enkele recente publicaties over deze problematiek kritisch geanalyseerd.

De auteur heeft zich in het bijzonder beziggehouden met een bevolkingsgroep, die in de Amerikaanse literatuur wordt aangeduid met de termen: „culturally deprived”, „culturally disadvantaged”, „culturally handicapped”. Ook wordt deze groep wel aangeduid met „socially deprived”. De toenemende belangstelling in Amerika, aldus de heer Bolleman, voor de maatschappelijk achtergeblevenen wordt klaarblijkelijk gestimuleerd door de wens het in de onderste laag der bevolking aanwezig geachte leervermogen te benutten teneinde de technische prestaties van de natie als geheel op te voeren. De Russische prestaties op het gebied van ruimte-onderzoek en ruimtevaart moeten mede tot deze wens hebben bijgedragen.

Het sociaal belemmerde kind is in het algemeen het kind dat opgroeit in gezinnen, die sociaal weinig aanzien genieten, wonen in de volks- en achterbuurten der grote steden, financieel in kammervolle omstandigheden verkeren en vaak kinderrijk zijn. Voorts hebben de ouders weinig of geen culturele belangstelling, beperkte maatschappelijke contacten, onvoldoende inzicht in het functioneren van de school en geen aandacht voor het onderwijs van hun kinderen. Mede daardoor zijn de leerprestaties laag en de schoolvorderingen gering. In dit verband wijst de schrijver er op dat in het algemeen de taal van deze kinderen een armoezig karakter heeft: korte en vaak onafgemaakte zinnen, veel grammaticale en syntaktische onjuistheden, weinig differentiatie in de vormen, een zeer beperkt vocabulair en een frequent gebruik van veelal dezelfde termen. Voorts ontbreekt het „deprived kind” aan woorden, die ab-

stracties aanduiden. Van de opbouw van een begrippensysteem is nauwelijks sprake. Dit taalgebruik is een handicap bij het pogen sociaal te stijgen. Verder wordt in deze studie er op gewezen, dat tot de lagere sociale milieus veel negers behoren en dat in het bijzonder voor het negerkind het moeilijk is maatschappelijk vooruit te komen.

In het tweede deel van de studie wordt een verslag gegeven van een in de jaren 1963 en 1964 gehouden onderzoek onder een stedelijke negerbevolking naar de cognitieve aspecten van de moeder-kind verhouding en verder wordt uitvoerig aandacht besteed aan het werk van Martin Deutsch, die voor de kleuters uit de „culturally deprived” milieus belangrijk sociaal-pedagogisch werk heeft verricht.

Zo heeft hij in 1963 een methode gecreëerd ter bestrijding van de negatieve invloeden in de cognitieve ontwikkeling van de kleuters uit het „culturally deprived” milieu. Deze methode, die wordt aangeduid met de naam: „Enrichment Program”, heeft zowel een pedagogisch-didactisch als een onderzoekaspect. In het leerplan, dat is ingepast in dat van de „nursery-school”, zijn de volgende aspecten te onderscheiden:

- taalverrijking
- waarnemingsoefening
- oefening van de aandachtsconcentratie
- kennisvermeerdering
- begripsvorming
- bevordering van het zelfbewustzijn.

Het onderwijzend personeel krijgt voor dit werk een speciale opleiding. Verder wordt contact gelegd met de ouders van de kleuters en ook zij krijgen voorlichting over en steun bij hun opvoedingstaak.

De tot nu toe opgedane ervaringen met dit werk blijken zeer positief te zijn.

In de slotbeschouwing van zijn studie wijst Bolleman er op dat Deutsch de betekenis van Montessori en Piaget overschat in deze zin, dat hij aan de spontane ontdekkingen van het kind een te grote waarde toekent. Ook vindt hij dat Deutsch de gezinsopvoeding onderwaardeert en deze reduceert tot een socialiseringsproces en komt tot een overschatting van de opvoedingsaspecten van de school, welke de tekorten van het gezin zou moeten compenseren. Daartegen over stelt de schrijver dat ouders de taak hebben om hun kind op te voeden. Bolleman is tenslotte van oordeel dat het werk van Deutsch, dat hij niettemin zeer waardeert, niet in strikte zin pedagogisch is doordacht maar veeleer het karakter van toegepaste psychologie heeft.

De studie van de heer Th. G. Bolleman „Het sociaal belemmerde kind”

is een uitgave van het Paedagogisch Instituut der Rijksuniversiteit te Utrecht en verschenen in de reeks Acta Paedagogica Ultrajectina en in de handel gebracht door de firma J. B. Wolters te Groningen.

ACHTERBUURTEN EN HET ONDERWIJS

Dr. John Barron Mays, verbonden aan de Universiteit van Liverpool, heeft zijn wetenschappelijke belangstelling geheel geconcentreerd op het kind, dat in de achterbuurt van een grote stad opgroeit en aldaar naar school gaat.

Fel heeft hij geageerd tegen de voorgenomen reorganisatie van het onderwijs in de stad Liverpool. Niet, omdat deze op zichzelf onjuist zou zijn maar om het feit dat daardoor minder geld beschikbaar komt voor de scholen, die uit de armste buurten van de stad hun leerlingen krijgen.

De voorgenomen reorganisatie zal tot gevolg hebben dat de onderwijsmogelijkheden voor kinderen, die al naar het voortgezet onderwijs zouden gaan, nog ruimer zullen worden en dat de kansen, om toe te komen aan voortgezet onderwijs, voor hen, die uit de achterbuurten afkomstig zijn, nog geringer worden; het samenvoegen en het doen samenwerken van scholen voor lager en voortgezet onderwijs, die in de betere woonwijken van de stad zijn gelegen, zullen de scholen, die in de achterbuurten zijn gevestigd, nog meer isoleren.

Gepoogd is het onderwijsniveau in deze scholen omhoog te brengen door de leerkrachten voorlichting en steun te bieden. Verder is getracht de ouders begrip bij te brengen voor de betekenis van het onderwijs voor hun kinderen en gepoogd is ook hen bij het schoolleven te betrekken. Thans gaan echter stemmen op om de regering te bewegen gelden beschikbaar te stellen om de scholen in de achterbuurten, die in het algemeen verouderd en ondoelmatig zijn, te vervangen door moderne schoolgebouwen, die tevens dienstbaar kunnen worden gemaakt aan het maatschappelijk opbouwwerk in de wijken. Deze scholen moeten daarom ruimte hebben voor het maken van huiswerk, hobbyclubs en het houden van consultaties, besprekingen, vergaderingen e.d. Extra stafleden dienen aan deze scholen te worden verbonden voor het contact met de gezinnen en het sociale leven van de wijk en voor het organiseren van buitenschoolse activiteiten.

Het plan is nog geopperd deze scholen in moderne stadswijken te bouwen met internaten. De daarvoor in aanmerking komende kinderen uit de achterbuurten zouden dan van maandag tot en met vrijdag op school en in het internaat verblijven. Het weekend zal echter in het ouderlijk

gezin worden doorgebracht. Deze gedachte is inmiddels weer prijsgegeven. Een veelvuldige directe beïnvloeding van de gezinnen vanuit de school wordt sociaal-pedagogisch van meer betekenis geacht. Ook acht men niet zonder risico, daar de consequenties niet te overzien zijn, het losmaken van het leerplichtige kind uit het gezinsverband. Wel is waar zijn in Israël zeer gunstige resultaten geboekt met het onderbrengen van kinderen uit armoewijken in internaten, maar sociologisch zijn de maatschappelijke situaties gans anders dan die van Engelse fabriekssteden om van een andere mentaliteit en opvattingen tussen Oriëntaalse Joden en Engelse fabrieks- en havenarbeiders nog maar te zwijgen.

BENDEVORMING ONDER JEUGDIGEN EN CRIMINEEL GEDRAG

In East-London heeft David M. Downes een sociologisch onderzoek ingesteld naar het vóórkomen van jeugdbenden, die zich crimineel gedragen. De bedoeling was om vast te stellen of deze jeugdbenden te vergelijken zijn met die uit de stad New York en andere grote Amerikaanse steden. Daar zijn nl. de jeugdbenden straf georganiseerd met een duidelijke hiërarchie in de leiding en opererend binnen een bepaald territorium.

Voorts heeft de onderzoeker nagegaan in hoeverre de criminele gedragingen van de jongeren uit de „East-End” moeten worden beschouwd als pogingen om hun sociale frustratie op te lossen.

Geen jeugdbenden zijn in East-London ontdekt, die te vergelijken zijn met de Amerikaanse jeugdbenden. Wel komt het voor dat groepen teenagers zijn aangehouden vanwege hun criminele activiteiten, maar niet is gebleken dat zij van te voren zich bewust hebben aanéengesloten voor het plegen van misdrijven. Het zijn jongelui, die elkander toevallig hebben ontmoet in een dancing of eethuisje en elkaar slechts oppervlakkig kennen. Ook identificeren zij zichzelf niet als een jeugdbende. Het van te voren beramen van een misdrijf komt dan ook weinig voor. Het is veelmeer een incidenteel gebeuren, waarin deze jongeren verwickeld raken, dat op het plegen van een misdrijf uitloopt.

Downes heeft voorts nog nagegaan de aspiraties van de jongeren uit de East-End en de aard en oorzaken van hun frustraties. Hij komt tot conclusies die voor het schoolwezen en het onderwijs niet vleiend zijn.

Het onderzoek van Downes heeft geresulteerd in een proefschrift, dat door vakgenoten als een waardevolle sociologische studie, over de motivatie van jeugdige delinquenten en de invloed van de subcultuur, wordt beschouwd. Onder de titel „The delinquent solution” is de studie bij Routledge and Kegan Paul verschenen.

SEXUELE VOORLICHTING OP SCHOOL

Volgens Mr. John Cooper, in een recente publicatie in de National Education Association, dient op school aan de jongeren sexuele voorlichting te worden gegeven en mag de sexuele problematiek niet langer meer worden ontweken, daar veel ouders te onbekwaam zijn en ook wel te beschroomd om over sexuele problemen met hun kinderen te spreken. De school moet daarom, als de meest daarvoor in aanmerking komende instantie, dit tekort opvangen en daarin voorzien. Dit is, aldus Cooper, des te meer noodzakelijk nu ook de kerk de jongeren, wat betreft hun sexuele leven en problemen, minder steun geeft dan vroeger het geval moet zijn geweest.

Daarbij komt dat de school niet behoeft te aarzelen om het vak sexualiteit in de lesrooster op te nemen. De vroegere barrières daartegen zijn geslecht nu de sexualiteit een veel voorkomend en zelfs een alledaags verschijnsel is geworden in de wereld van het amusement, de reclame, de mode en de literatuur. De uitgebreide onthulling van de sexualiteit in tijdschriften en romans scheidt voor de jeugd problemen daar deze in de verleiding komt vroegtijdig aan het sexuele leven deel te nemen. De mogelijkheden zijn daarvoor groter geworden nu jongeren zich voorbehoedmiddelen kunnen aanschaffen, af en toe over een auto beschikken, thuis feestjes mogen geven als de ouders afwezig zijn en kunnen verdwijnen in de anonimiteit van het grote stadsleven. Jongeren kunnen daardoor ervaringen opdoen waarover zij in tijdschriften lezen of zien op de film.

De school is in staat om niet alleen juiste maar ook uitgebreide informatie te geven over het sexuele leven van de mens. Vooral voor de meer ervaren leraren moet het mogelijk zijn hun leerlingen voor te lichten met behulp van film, foto's en boeken over de sexualiteit i.v.m. het menselijk gedrag in het algemeen en over de betekenis van het sexuele leven voor het individu persoonlijk. De competente leraar kan daarom deze voorlichting en kennis zo goed geven daar hij geen, in tegenstelling met de ouders, emotionele binding met de kinderen heeft. Zijn min of meer zakelijke verhouding met de leerlingen maakt het hem zelfs mogelijk over de sexuele problemen met hen te discussiëren. De jeugdigen doen daarmede niet alleen kennis op maar komen tevens tot het inzicht, dat sexuele gevoelens en gedragingen geen verboden mysteries zijn maar behoren tot het menselijk leven en, daar zij normaal zijn, dat het niet nodig is deze met geheimzinnigheid te omhullen en daar met een zekere achterbaksheid over te spreken.